

MURAD HAN II

Altıncı Osmanlı sultanı. Babası Çelebi Sultan Mehmed, annesi Dulkadır âilesinden Emine Hâtun olup, 1404'te Amasya'da doğdu. Çocukluğu Amasya, Bursa ve Edirne'de geçti. Küçüklüğünden itibaren devrin büyük âlimlerinden okuyarak yetişti. 1415'te on iki yaşındayken idârî ve askerî bilgileri öğrenip, tecrübe sâhibi olması için, lalası Yörgüç Paşanın yanında Amasya Vâililiğine tâyin edildi.

Şehzâde Murâd, ilk vazîfe yeri Amasya'dayken, 1416'da âsi Börklüce Mustafa isyânını bastırdı. 1421'de Anadolu Beylerbeyi Hamza Bey ile İsfendiyaroğullarından Samsun'u aldı. Babasının vefâtıyla 25 Haziran 1421'de Bursa'da tahta çıktı.

Sultan İkinci Murâd Han, 1422'de Osmanlı Devleti için büyük tehlike arz eden Bizans'ın entrikalarına son vermek ve hazret-i Muhammed sallallahü aleyhi ve sellem tarafından vaad edilen mânevî müjdelere kavuşmak için İstanbul'u kuşattı. Bunun üzerine Bizans İmparatoru, Anadolu Beyliklerini, Osmanlı Devleti aleyhine kışkırttı. Sultan İkinci Murâd Hanın kardeşi Küçük Mustafa, isyan ederek Karaman ve Germiyan beylik kuvvetleriyle Bursa'yı kuşatınca, İstanbul'da kâfi miktarda kuvvet bırakıp, Edirne'ye gitti. Edirne'den Bursa'ya geçti. Küçük Mustafa yakalanıp, cezâlandırıldı. Karaman, Eflak beyleri ve Venedikliler ile antlaşma yapıldı. Candarlı İsfendiyar Bey itâat altına alındı. İstanbul kuşatmasını hızlandıran Murâd Han, İmparatorun şehri Venedik hâkimiyetine teslim edebileceği ihtimâliyle 22 Şubat 1424'te Bizanslılarla antlaşma yaptı. Bu antlaşma ile, Ege ve Karadeniz kıyılarını Osmanlılara terk eden Bizanslılar, yıllık otuz bin düka altın haraç vermeyi kabûl ettiler. Anadolu'da İzmir, Menteşe ve Teke beylikleri, Osmanlı hâkimiyetine geçti. Germiyan Beyliği, Osmanlı Devletine katıldı. 1425'te Selânik'i ele geçiren Venedikliler, Osmanlılara karşı Macarlar ile ittifâk kurdular. 1426'da Batı Anadolu'dan hareket eden Türk denizcileri, Venediklilere âit Eğriboz, Modon ve Koron'a sefer yaptılar. Osmanlı-Venedik Harbi 1425-1430 yılları arasında devâm etti. Venediklilerin batı ve doğu devletleriyle ittifâk kurmasına rağmen, Sultan İkinci Murâd Han, Şubat 1430'da Selânik'i fethetti. Venedik donanması, Gelibolu'da Türk donanmasına taarruz ettiyse de müthiş bir bozguna uğradı. Temmuz 1430'da, Osmanlı-Venedik Harbine son veren Lapseki Antlaşması imzâlandı. Selânik Osmanlılarda kaldı. Venedikliler yıllık vergiye bağlandı.

İtalyanların hâkimiyetindeki Yanya'da, ahâli, despot kavgalarından bıkmıştı. Yanyalıları, Selânik'te bulunan Osmanlı Sultanı İkinci Murâd Hana mürâcaat edip, Türk adâletine sığınarak hürriyet istediler. Rumeli Beylerbeyi Sinân Paşa, ahâlinin hürriyetine dâir Sultan Murâd Hanın

fermânını getirince, şehrin anahtarı Osmanlılara teslim edildi. Böylece 1431'de Yanya ve çevresi de Osmanlı hâkimiyetine girmiş oldu.

Balkanlarda ahâlinin Osmanlı adâletini, kendi ırk, din, dil ve kültüründen olan idâreye tercihi, başta Papalık olmak üzere Hıristiyan kral, despot ve prenslerini telaşâ düşürdü. Balkan milletlerinin Osmanlı idâresini tercih etmelerinin önüne geçmek için, içeride ahâliye zulüm, dışarıda da diğer devletlerle ittifak kurdular. Türk'ü Türk'e düşürmek için, hâkimiyet mücâdelesindeki Anadolu beyliklerini Osmanlılar üzerine saldırtırken, Papanın da teşvikiyle büyük bir Haçlı ordusu kurmak için hazırlıklara başladılar.

1435'te Karamanoğlu İbrâhim Bey yola getirildikten sonra, İkinci Murâd Han, Rumeli'ye geçti. Akıncı Beyi Ali Bey'e Macaristan'ı vurma emri verildi. 1437'de Ali Bey'in kırk beş gün süren Macaristan akınında, Demirkapı geçilerek Erdel'e girildi. Akıncılar Macar şehirlerinin askerî mevkilerini tahrip edip, yetmiş bin esir alarak, pek çok ganîmetle döndüler. Osmanlılara karşı düşmanca tavır alan Sırp Kralı Brankoviç'ten, 1439'da ülkesinin başşehri Semendire'nin anahtarı istendi. Brankoviç, Osmanlı teklifini kabul etmediği gibi ayrıca ordu hazırlattı. Osmanlıların taarruz harekâtını haber alan Brankoviç, Semendire'nin müdâfaasını oğluna bırakıp, Macar Kralına sığındı. Üç ay kuşatmadan sonra Semendire kalesi 27 Ağustos 1439'da fethedildi. Almanya İmparatoru ve Macaristan Kralı İkinci Albert, Semendire'yi kurtarmak için sefere çıktı. Macaristan Seferi kumandanlarından İshak Bey ve Osman Çelebi kumandasındaki Osmanlı ordusuyla karşılaşan İkinci Albert, muhârebe başlamadan ordusuyla kaçmaya başladı. Macar ordusunun müthiş bir bozgun havasıyla kaçıışı, İkinci Albert'i de korkuttu. Albert, bu telaş içinde canını zor kurtardı. Bu seferden ürken Bosna Kralı Tvartko yıllık yirmi bin duka altın vergisini, yirmi beş bin duka altına çıkardı. 1441'de Belgrad Kuşatmasının netîcesiz kalışı, Avrupalıları ümitlendirip, yeni bir ittifaka heveslenmelerine sebep oldu. Macarların millî kahramanı Hunyadi Yanoş'un, Bosna'ya girişi, Balkan hükümdârlarının ve Anadolu beyliklerinin Osmanlılara karşı birleşmesine yol açtı. Bu sırada İkinci Murâd Hanın, Karamanoğulları meselesiyle meşgul olmasından istifâde eden Haçlı ordusu, 1443'te Tuna'yı aşarak Sofya ve Niş'i aldı. 1444'te Yalvaç Muhârebesinde, iki taraf da kesin bir üstünlük kuramadı. Haçlılar, geri çekildiler. Neticede, 12 Temmuz 1444'te Macarlarla on yıl süreli Segedin Sulh Antlaşması imzâlandı.

Sultan İkinci Murâd Han, Segedin Antlaşmasından sonra; Hacı Bayram-ı Velî'nin İstanbul'u fethedeceğini işâret buyurduğu oğlu Mehmed (Fâtih) lehine; "Sağlığımda oğlumun pâdişâhlığını göreyim" diyerek saltanattan çekildi. Osmanlı tahtına on iki yaşındaki İkinci Mehmed Hanın geçirilmesi on yıllık Segedin Sulh Antlaşmasına rağmen, başta Papalık ve Macarlar olmak üzere Avrupa devletlerini ümitlendirdi. Osmanlılara karşı birleşerek hazırlıklarını süratle tamamladılar. Hunyadi Yanoş, Segedin Antlaşmasını bozarak, yanında Papalık kuvvetleri de olduğu hâlde, büyük bir Haçlı ordusuyla hareket etti. On iki yaşındaki Sultan Mehmed Han, ömrünün yirmi sekiz yılını muhârebe meydanlarında geçiren babası İkinci Murâd Hanı, yaşından umulmayacak

Ömer Faruk Hüsmüllü tarafından yazıldı.
Cumartesi, 07 Mayıs 2011 12:47 -

ifâdelerin bulunduğu târihî dâvet mektubu ile, tahta geçmeye çağırırdı. İkinci Murâd Han, Manisa'dan Edirne'ye geldi. Murâd Hanın kumandayı ele almasından sonra, tecrübe, dirâyet ve askerlerin içten bağlılığının da verdiği kuvvetle, Varna'da Haçlılara karşı Türk târihinin en muhteşem zaferlerinden biri daha kazanıldı. (Bkz. Varna Muhârebesi)

Tekrar tahta çıkan Murâd Han, ilk seferini Bizans İmparatorunun kardeşi, Mora despotu Konstantin'in tecâvüzkârâne faâliyeti üzerine yaptı. Despot Konstantin'den, Mora'da tecâvüzleri durdurması ve işgâl ettiği arâziden çekilmesi istendiyse de reddedildi. Elde edilen bilgiler neticesinde Turahan Bey kumandasında öncü akıncı kuvvetleri gönderildi. Sultan Murâd kumandasındaki asıl Osmanlı ordusu, 1446'da Korent ve Balyabadra'yı zaptetti. 1447'de Arnavutluk isyânı bastırıldı.

Macarların millî kahramanı Hunyadi Yanoş, Varna Muhârebesi mağlûbiyetinin lekesini silmek için Macarlardan başka Eflak, Bohemya ve Almanya'dan kuvvet toplamıştı. Âsi Arnavutluk Beyi dönme İskender ile de ittifak kuran Hunyadi Yanoş, kendisiyle berâber olmayan Sırbistan'ı işgâl edip, Tuna'yı geçti. Osmanlı Sultanı Murâd Han, Haçlı ittifakına karşı lüzumlu hazırlıkları tamamlayıp, Anadolu Beyliklerinden de yardımcı kuvvetler aldı. Kosova'da düşmana karşı cephe alan Murâd Han, Türk-İslâm an'anesince, Muhârebeden önce antlaşma teklif ettiyse de Haçlılar kabul etmedi. 17 Ekim 1448'de başlayan ve üç gün devam eden meydan muhârebesi, Haçlıların bozgunu ile neticelendi (Bkz. Kosova Meydan Muhârebesi). Hunyadi Yanoş, canını güçlkle kurtarabildi. Murâd Han, 1450'de Arnavutluk Seferine çıktıysa da tamamlamadı. 3 Şubat 1451 târihinde vefât etti. Vasiyetnâmesini tanzim edip vezirlere şâhitlik ettirdi. Bursa'ya defnedildi. Türbesi, Bursa'da Murâdiye mahallesinde yaptırmış olduğu câmi yanındadır.

Sultan Murâd, büyük bir sarsıntıdan yeni çıkmış olan devletin hükümdârı olduğu zaman, çok gençti. Anadolu'da Timur Han'la yeniden ortaya çıkan Türk Beyliklerinin; Rumeli'de ise devletin zaafından istifâde etmek için fırsat gözleyen Balkan ve Avrupa devletlerinin korkunç ihtiraslarıyla karşı karşıya idi. Bizans, devletin başına her gün yeni bir gâile, bir iç buhran açmak için sinsi sinsi çalışıyordu. Böyle buhranlı bir devirde devlet idâresini eline alan Sultan Murâd Han, hayâtı boyunca, Anadolu'da Türk birliğinin kökleşmesi için çalıştı. Rumeli'de tabiî hudutlar içinde yaşamayı tercih etmesine rağmen, memleket menfaati îcâb ettirdiği vakit aslâ vazîfeden kaçmayacak ve hayâtını bu uğurda fedâdan çekinmeyecek kadar cesur, metin, irâdeli, azimkâr idi. İç ve dış gâilelerle geçen hükümdârlık hayâtı sonunda, sâdece siyâsî ve askerî bakımdan değil, medeniyet bakımından da yeni çağı açacak olan oğlu Sultan Mehmed'e, mâmur ve her türlü ilmî gelişmeye hazır bir ülke bıraktı.

Murâd Han, ince rûhlu, hassas, lütûfkâr, âdil, merhametli olup sözüne sâdik, cesur ve tedbir sâhibi, kumanda kâbiliyeti yüksek bir devlet adamıydı. On iki yaşında şehzâde iken başlayan

muhârebe hayâtı, vefâtına kadar devâm etti.

İlmî sohbetleri sever, âlimleri himâye eder ve onların ihtiyaçlarını karşılardı. Haftanın iki gününü ilim meclisinde sohbetle geçirirdi. Kendisinin de ilmi ve ibâdeti çok; zühd, verâ ve takvâsı pek fazlaydı. Oğlunu ve kızlarını evlendirdikten sonra, bir gün vezîri Çandarlı İbrâhim Paşaya dönmüş; “Koca Çandarlı! Bu dünyâda arzûlanan nedir ki? Oğul evermek, kız çıkarmak... Bunları Allahü teâlânın izniyle yerine getirdik. Geriye îmân ile gitmek kaldı” demişti.

Hemen bütün ömrünü gazâ meydanlarında geçirdiği hâlde, îmar işlerine ehemmiyet verip çok eser bıraktığı için Ebü'l-Hayrât diye anıldı. Bursa, Edirne ve başka şehirlerde, yoksullar için imâret ve ulemâ için medrese yaptırdı. Edirne’de dârülhadîs ve buna gelir olarak Tahtakale Hamamı, Alacahamam ve Üç Şerefli Câmîini yaptırıp, bunları bir çok vakıflarla destekledi. Bursa’da Murâdiye semtinde câmî, medrese ve imâret yaptırdı. Edirne’de Ergene civârında bir köprü yaptırıp, Uzunköprü kasabasını kurdu. Selânik ve İpsala’da da câmiler inşâ ettirdi. Her yıl Kudüs, Halîl-ür-Rahmân, Mekke-i mükerreme ve Medîne-i münevvere yoksulları için otuz beş bin altın gönderirdi. Ankara bölgesinde Balıkhisarı adlı büyük bir subaşılığın köylerini Mekke yoksullarına vakfetmişti. Bulunduğu şehirde, her yıl on bin altını kendi eliyle seyyidlere paylaşırdı. Tebaasının hakkına ziyâdesiyle riâyet eder, kul hakkından pek sakınırdı. Babası Çelebi Sultan Mehmed Handan kalma, Mekke-i mükerreme ve Medîne-i münevvere fakîrlere, Resûl-i ekrem efendimizin (sallallahü aleyhi ve sellem) komşularına hediye gönderme âdetini devâm ettirdi.

Tezkirelerin, şiir söyleyen ilk Osmanlı sultânı olarak zikrettikleri İkinci Murâd Han;

Gerçi-kim haddim değüldür bûseni kılmak dilek,
Ârif olan çün bilür ânı ne lâzım söylemek.

gibi ustaca şiirler yazabilecek kadar kuvvetli bir şâirdi. İlme ve âlimlere çok hürmet edip evliyâyâ izzet ve ikrâmda kusur etmediği için, memleketi âlim ve evliyâ yurdu oldu. Herkesin duâsını aldı, pek kıymetli eserlerin yazılmasına, tercüme edilip Türkçe’ye kazandırılmasına ve kıymetli ilim müesseselerinin inşâsına vesîle oldu.

Yazılan eserlerde açık bir dil kullanılmasını emrederek, Türkçe yazmak husûsunda titizlik gösterdi. Devrinde Osmanlı sarayı, âlim ve şâirlerin bulunduğu bir yer oldu. Büyük âlim Molla

MURAD HAN II

Ömer Faruk Hüsmüllü tarafından yazıldı.
Cumartesi, 07 Mayıs 2011 12:47 -

Yegân bile ona hac dönüşünde hediye olarak, Fâtih'in hocası âlim Molla Gürânî'yi getirmişti. Bu husus hiç bir milletin kültür târihinde rastlanılmayan eşsiz bir hâdise olup, İkinci Murâd Hanın ilme verdiği değeri de gösterir. Osmanlı Devletinde, devrinde en çok eser yazılan pâdişâh olması bakımından dikkat çeker. Gerçekten onun devrinde manzûm, mensur pek çok eser yazılmış ve Osmanlı sarayı, eserler hazînesi durumuna gelmiştir.

Yine tezkirelerin kaydettiğine göre, Osmanlı pâdişâhları içinde, şiirleri ilk defâ kaydedilen pâdişâhtır. Devrinde şuarâ (şairler) tezkirelerinde temel teşkil eden bâzı nazîre mecmûaları da onun adına ithâf edilmiştir. Ayrıca adına ithâf edilen pek çok eser vardır ve hemen hepsinde İrşâdü'l-Murâd ile'l-Murâd, Mesnevî-i Murâdiyye ve Murâdnâme gibi bu pâdişâhın ismi geçer.

Devrinde görülen geniş tabanlı bu kültür faaliyeti, sonraki asırlara da temel teşkil etmiştir.